

Overweging: 3e zondag veertigdagentijd

Thema: De tien geboden

Lezingen: Exodus 20,1-17 en Johannes 2,13-25

Zondag 3 maart 2024 Joost Koopmans

Al meer dan 25 per interviewt het Dagblad Trouw om de 14 dagen bekende en minder bekende Nederlanders over hun beleving van de tien geboden. "Gij zult geen afgoden vereren". En de geïnterviewde vertelt dan over zijn godsbeeld en zijn afgoden. Of: "Gij zult geen echtbreuk plegen". Alle mooie en lelijke verhalen over seksualiteit komen dan langs. Soms zegt de geïnterviewde dat de tien geboden prachtige voorschriften zijn, maar dat er in onze keiharde wereld niet mee te leven valt. Je moet in het handelsverkeer bijvoorbeeld met de eerlijkheid soms de hand lichten, met je ellebogen werken. En de zondagsrust is uitermate onvoordelig voor de economie. Ja, die geboden moet je soms maar even aan de kant schuiven.

En toch...toch zijn de tien geboden niet bedoeld om ons te plagen, of met geslepenheid te omzeilen... Het zijn principiële afspraken in de richting van meer menselijkheid. Richtingwijzers, bedoeld als een huis om samen veilig te wonen, als een goed groeiklimaat voor onze kinderen, als een steun voor weduwen en wezen, als een stevige bodem voor zieken en ouden van dagen, een aanwijzing voor de omgang met vreemdelingen. En ook dieren ontvangen hun rechten.

Daarom zegt het verhaal dat de tien geboden door God zelf in steen werden gegrift. Ze staan als een huis, vormen als het ware een geestelijk huis, een tempel. Ze houden het joodse volk op de been, en ook de Universele Rechten van de mens zijn hiervan afgeleid.

Maar in de loop der jaren worden er door de joodse overheden allerlei wetjes bijgemaakt. Een vorm van machtsmisbruik waardoor het gehoorzamen aan die wetjes belangrijker wordt dan de mens. Jezus constateert dan dat de wet er is voor de mens en niet omgekeerd. En daarom lapt hij heel wat van die vrome prietpraat aan zijn laars. Hij wijst op de oorspronkelijke bedoeling: God liefhebben en de medemens. Daar draait alles om.

Vandaag zien we hem in de tempel, die door menselijk handelen óók, ver is afgeraakt van zijn oorspronkelijke bedoeling. Een fraai statussymbool van grootheidswaanzin is het geworden. Wat er in en omhéén gebeurde, had weinig meer van doen met de oorsprong: Eer aan God en vrede voor

de mensen. Eigen belang, winst maken, handel drijven met het heilige: dat was er voor in de plaats gekomen. Jezus voelt een heilige woede in zich opkomen en weegt de tempel schoon. Hij veegt de vloer aan met al dat onechte gedoe. Als dit geen ontmoetingsplaats meer is tussen God en de mens, dan moet hij maar verdwijnen.

Zoiets is Maarten Luther overkomen toen hij in 1514 in Rome was om er enkele augustijnse kloosterzaken te regelen. Kardinalen met een rode hoed schreden als vorsten voorbij, priesters rammelden de mis af, om er zoveel mogelijk te kunnen lezen en er aan te verdienen. Was dit nu het centrum van de katholieke kerk?

Zijn woede kwam later. Woede als een heilige kracht, waarmee je halt roept aan wat niet goed is. Het is zeker ook een emotie van deze tijd. Woede, publieke verontwaardiging tegen allerlei misstanden zoals racisme, grens overschrijdend gedrag, militaire machtsgrepen, de ondergeschikte rol van vrouwen in kerk en maatschappij, een bureaucratische overheid en ga zo maar door. Kerkelijke en wereldlijke overheden hebben meestal niet veel op met verontwaardigde geluiden, ze zouden de eenheid van kerk of land schaden. Maar is dat geen valse eenheid?

Het Evangelie van vandaag leert ons om heilige woede als een vitale kracht te zien. Een kracht waarmee je een halt kunt toeroepen aan wat niet goed is, een kracht om het heilige overeind te houden. Jezus zet die kracht volledig in om een confrontatie met de autoritaire en zelfgenoegzame machten aan te gaan. "Waar haal je het recht vandaan", wordt hem dan gevraagd. "Breek deze tempel maar af, en ik zal hem in drie dagen weer op bouwen". Dit leidt tot misverstaan, omdat mensen oppervlakkig luisteren. Dan legt Jezus uit dat hij het over de tempel van zijn lichaam heeft. Hij neemt het op zich om zelf een plaats te zijn waar God ontmoet kan worden. "Ik ben die plaats". Een mens als ontmoetingsplaats met God.

Wat betekent dit voor ons? Durven wijzelf in opstand te komen als we zien dat onze kerkmanieren aan zeggingskracht hebben ingeboet? Of als wij met onze handel meer ons eigen belang dienen dan dat van onze kwetsbare naaste? Je hoeft niet allemaal even hard te lopen, als we maar één ding weten: als je helemaal niets doet, dan tast dat je hartstocht en bezieling aan. Je leidt dan wel een rustig bestaan, maar zit er ook in opgesloten, afgesloten als op een eiland.

Als je bij een geloofsgemeenschap hoort dan kun je wel iets met de uitspraak van Huub Oosterhuis: "Een christelijke gemeente is er om je geweten te laten vormen". Dat wil zeggen dat we een gemeenschap moeten zijn, waarin door vrije gedachtewisseling en diepe contemplatie, naar wijsheid en waarheid wordt gezocht.

Die neem je mee op de synodale route van paus Franciscus die tot een *nieuwe reformatie van de kerk* ^(noot a) moet leiden.

(noot a: Geloofsb: 1 -p15. van paus Franciscus)